Odišla PhDr. Alica Elscheková, CSc.

7.8.2026 - Eva Veselovská | SAV

V nedeľu 26. júla 2026 zomrela vo veku 95 rokov dlhoročná pracovníčka Ústavu hudobnej vedy SAV, v. v. i., PhDr. Alica Elscheková, CSc.

Celoživotná vedecká práca PhDr. Alice Elschekovej, CSc. bola spojená s Ústavom hudobnej vedy SAV, kde viac ako päťdesiat rokov pôsobila po boku svojho manžela prof. PhDr. Oskára Elscheka, DrSc. V spolupráci s ním významne prispela k formovaniu slovenskej etnomuzikologickej školy, ktorá sa presadila v medzinárodných kontextoch.

PhDr. Alica Elscheková, CSc., rod. Stankovičová, sa narodila 21. novembra 1930 v Bratislave. Vyštudovala dvojodborové štúdium hudobnej vedy a národopisu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, ktoré ukončila diplomovou prácou *Historické a typologické zatriedenie slovenských ľudových hudobných nástrojov* (1953). V tom istom roku začala pracovať v Ústave hudobnej vedy SAV, v Oddelení hudobnej folkloristiky (neskôr Oddelenie etnomuzikológie), kde pôsobila nepretržite do odchodu na dôchodok v roku 2005. Ašpirantské štúdium v externej forme ukončila obhajobou kandidátskej práce na tému *Etnomuzikologická analýza a klasifikácia* (1972, titul kandidáta vied o umení). V roku 1978 získala titul doktora filozofie. V roku 1954 získala kolektívnu Cenu SAV ako členka pracovného tímu, ktorý sa podieľal na príprave a vydaní III. zväzku Slovenských ľudových piesní (editor František Poloczek). V roku 1979 jej bola udelená Výročná cena Slovenskej národopisnej spoločnosti.

Od začiatku svojho pôsobenia na pracovisku kládla Alica Elscheková osobitný dôraz na široko koncipovaný terénny výskum, ktorý obsiahol väčšinu regiónov Slovenska (najmä Záhorie, Liptov, Oravu, stredné Považie, Kysuce, Hont, Horehronie, Podpoľanie, Gemer, Spiš, Šariš). Venovala sa najmä dokumentácii ľudových piesní z hľadiska základnej štruktúry spevných príležitostí, piesňových druhov a žánrov či hudobnoštýlových vrstiev a tiež systematickej dokumentácii vybraných regiónov. V rokoch 1963 – 1969 realizovala regionálno-monografický výskum Gemera, ktorý stál dlhodobo v centre jej záujmu ako jeden z osobitne príťažlivých a hudobnofolklórne zaujímavých regiónov Slovenska (*Vynášanie zimy a prinášanie leta v Gemeri*, 1976; *Uspávanky a detské zabávanky na Gemeri*, 1987; *Ľúbostná lyrika v gemerskom ľudovom speve*, 1981).

Publikovala viaceré zásadné štúdie a monografie k výskumu tradičnej ľudovej kultúry. Štúdia *Základná etnomuzikologická analýza* (1963), patrí dodnes k najvýznamnejším prácam z oblasti výskumu ľudovej piesne a klasifikácie ľudových nápevov. O desaťročie neskôr publikovala rozšírenú a korigovanú verziu pod názvom *„Stilbegriff und Stilschichten in der slowakischen Volksmusik“* (1973) v zahraničí. Testovala aj progresívne metódy počítačového spracovania údajov *„Technologie der Datenverarbeitung bei der Klassifizierung von Volksliedern“* (1969). Podrobnejšie sa venovala i niektorým špecifickým otázkam piesňovej štruktúry, najmä z pohľadu hudobnej formy (*Motivická, riadková a strofická forma*, 1969) a časového parametra (*Časová asymetria v slovenských ľudových piesňach*, 1980).

V roku 1956 vydala v spolupráci s manželom, prof. Oskárom Elschekom, prvú spoločnú monografickú prácu *O slovenskej ľudovej piesni a ľudovej hudbe* (1956), v rámci ktorej sa manželia Elschekovci prihlásili ku Kresánkovej geneticko-historickej teórii ľudovej piesne, ktorú významne rozšírili. Táto kniha bola predprípravou na vznik syntetickej monografie *Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby* (1962), ktorá obsahovala základný koncepčný rámec, v ktorom sa výskum ľudovej piesne a nástrojovej hudby na pôde Oddelenia etnomuzikológie Ústavu hudobnej vedy SAV v

nasledujúcom období ďalej uberal. Dôležitou témou vedecko-výskumnej práce PhDr. Alice Elschekovej, CSc. bola aj problematika viachlasného spevu na Slovensku. Šírka jej výskumov siahala od domácich foriem *(„Der mehrstimmige Volksgesang in der Slowakei“*, 1964) až k európskym areálovým hľadiskám *(„Vergleichende typologische Analysen der vokalen Mehrstimmigkeit in den Karpaten und auf dem Balkan“*, 1981), k vybraným mimoeurópskym kultúram *(„Traditionelle afrikanische*

Mehrstimmigkeit“, 1987) a k sumarizujúcim pohľadom (*Typológia tradičného viachlasu z hľadiska historického, technického, psychoakustického*, 1997). V nadväznosti na komparačne metódy porovnávacej hudobnej vedy prispela aj do slavistického bádania raných foriem ľudovej hudby Slovanov *(„Strukturelle Frühformen slavischer Volksmusik“*, 1966) a do výskumu vianočnej hudby *(„Slowakische Volksmusikinstrumente in den weihnachtlichen Hirtenliedern des 17. – 19. Jahrhunderts“*, 1977, *Štýlové zhody medzi nápevmi vianočných piesní a piesňami Paulína Bajana*, 1992).

Špeciálnu pozornosť venovala svadobným piesňam, ktoré spracovala z pohľadu územia Slovenska aj strednej Európy (*Svadba a svadobne piesne*, 1989, *„Slowakische Hochzeitslieder in ihrer funktionellen und strukturellen Schichtung“*, 1996, *„Functions and Transformational Processes of Central European Wedding Songs*“, 1997). Neoddeliteľnou súčasťou jej výskumnej práce boli dôkladné analýzy hudobnej štruktúry piesní (*Štýl a piesňové druhy*, 1990). Poznatky zo štúdia piesňových druhov a žánrov zhrnula začiatkom 80. rokov v antológii *Slovenské ľudové piesne a nástrojová hudba* (1980), ktorú pripravila spoločne s manželom.

Podieľala sa na príprave a vydaní jedinečnej piesňovej zbierky európskeho významu – Bartókovej rukopisnej zbierky *Slovenské ľudové piesne* (spoluedítorka:1959, 1970, 2007).

Spolupracovala na tvorbe syntetických dejín hudby z roku 1957 a 1996 (anglická verzia, 2003) na medzinárodnom projekte o európskej ľudovej hudbe *(„Volks- und Popularmusik in Europa“,*1992; 12. zväzok edície *„Neues Handbuch der Musikwissenschaft“).*

PhDr. Alica Elscheková, CSc., posunula spolu s manželom prof. PhDr. Oskárom Elschekom, DrSc., vývin slovenskej etnomuzikológie na úroveň modernej vednej disciplíny, ktorej výsledky boli akceptovane v medzinárodných súvislostiach.

Veľmi ďakujeme však aj za jej nesmiernu ľudskosť, vľúdnosť, nákazlivý optimizmus a láskavosť.

S vďakou pracovníci Ústavu hudobnej vedy SAV, v. v. i.

Spracovala: Eva Veselovská, Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i.

Foto: archív Hudobného centra

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13843&source_no=20